

Grad Novi Sad
Gradska uprava za zdravstvo

Stručni članak
Professional article
UDK 614.2(497.113 Novi Sad)
DOI: 10.2298/MPNS0710464U

PRIORITETI U OČUVANJU ZDRAVLJA GRAĐANA NOVOG SADA

HEALTH PRIORITIES IN THE CITY OF NOVI SAD

Mila UVERIĆ-RADOVIĆ

Sažetak - Zdravlje je izraz dva međusobno povezana aspekta socioekološkog sistema - zdravstvene ravnoteže i zdravstvenog potencijala, koji integrišu važne aspekte socioekološke paradigme. Pokazatelji zdravstvenog stanja i rezultati pregleda uzorka stanovništva Novog Sada starosti 24-74 godine, u okviru MONICA projekta, ukazuju na probleme niskog prirodnog priraštaja, sve izraženijeg starenja stanovništva i visoku prevalenciju hroničnih nezaraznih bolesti. Polazeći od aktuelnog stanja, zdravstvene politike i vizije sistema zdravstvene zaštite, Gradska uprava za zdravstvo Grada Novog Sada koja realizuje programe i projekte iz oblasti zdravstva, prioritete je dala promotivno-preventivnim programima i projektima usmerenim na vodeće zdravstvene probleme, uz tesnu saradnju zdravstvenih i nevladinih stručnjaka, organizacija i institucija, a sa osnovnim ciljem - Zdravlje za sve u 21. veku.

Ključne reči: Javno zdravlje; Zdravstvena politika; Zdravstveni status; Unapređenje zdravlja; Službe zdravstvene zaštite

Uvod

Zdravlje je jedan od značajnih atributa našeg života, uslov za obavljanje svakodnevnih aktivnosti [1]. Ono je izraz dva međusobno povezana aspekta socioekološkog sistema - zdravstvene ravnoteže (fizička, psihološka, socijalna ravnoteža) i zdravstvenog potencijala (sposobnost pojedinaca ili grupe da se uspešno nosi sa zahtevima sredine i psihosocijalnim stresom) [2].

Zdravstvena ravnoteža i zdravstveni potencijal integrišu važne aspekte socioekološke paradigme. Zdravstveni potencijal je kritički uslov ravnoteže i osnovni opšti zdravstveni resurs [3]. Ključnu ulogu u jačanju zdravstvenog potencijala ima promocija zdravlja, povećanjem zdravstvenih resursa ili smanjenjem zdravstvenih rizika individua, grupa ili cele zajednice. Strategije koje daju najveće uspehe su one koje povezuju zdravstveno promotivne mere i zdravstvenu politiku u socioekološku zdravstvenu politiku.

Ko je odgovoran za zdravlje stanovništva?

Sigurno je da su pojedinci najodgovorniji za svoje zdravlje. Međutim, brojni su faktori koji utiču na zdrav izbor poput dohotka, obrazovanja, kvaliteta rada zdravstvene službe. Tu je i porodica, koja je odgovorna za zdravlje svojih članova i gde roditelji imaju najveću ulogu modela za svoju decu. Kao što pojedinci nisu samo odgovorni za svoje zdravlje već i za zdravlje svoje zajednice, tako je i zajednica odgovorna za pojedince i ona je ključna u aktivnostima za unapređenje zdravlja stanovništva. Esencijalnu i vodeću ulogu kao lider i promoter zdravlja ima vlada [4]. Naravno, niko sam za sebe ne bi mogao da dovede do promena. To je jedino moguće kroz njihovo partnerstvo, učestvovanje i želju ljudi

da dođe do unapređenja zdravlja i smanjenja razlika u zdravlju stanovništva.

Koliko su zdravi građani Novog Sada?

Poslednji podaci izveštaja o zdravstvenom stanju stanovništva Grada Novog Sada 2004. godine [5] i podaci ankete i pregleda uzorka stanovništva Novog Sada starosti 24-74 godine, u okviru MONICA projekta [6] pokazuju:

- Stopa nataliteta je niska i iznosi 11,4‰. Stopa prirodnog priraštaja je -0,7‰.

- Stopa mortaliteta odojčadi je niska (7,7‰), a maternalnog mortaliteta je 0.

- Hronične nezarazne bolesti su vodeći uzroci obolevanja, umiranja i onesposobljenosti stanovništva Novog Sada. U ovoj grupi (uzroci mortaliteta) dominiraju kardiovaskularne bolesti sa 46,5%, tumori sa 24,1% i bolesti žlezda sa unutrašnjim lučenjem, ishrane i metabolizma sa 5,6%.

Među stanovništvom Grada Novog Sada rašireni su bihevioralni i biološki faktori rizika. Svakodnevno puši 37,9% odraslog stanovništva Grada Novog Sada dok 39,7% slobodno vreme provodi na sedanteran način. Povišeni krvni pritisak ima 29,6% odraslog stanovništva, dok je 18,9% sa povišenim holesterolom.

Strateški okvir za zdravlje stanovništva Grada Novog Sada

Polazeći od zdravstvene politike i vizije sistema zdravstvene zaštite u Srbiji [7], Gradska uprava za zdravstvo Grada Novog Sada realizuje programe i projekte iz oblasti zdravstva od posebnog značaja za Grad Novi Sad i kapitalne investicije za nabavku medicinske opreme i realizaciju investicionih radova.

Prioriteti su dati:

A) Promotivno-preventivni programi i projekti
Zdravstveno stanje stanovništva Grada Novog Sada

Determinante zdravlja
Socijalno-ekonomski razvoj i zdravlje
· Zdravlje vulnerabilnih kategorija stanovništva
- "Navike i potrebe u korišćenju primarne zdravstvene zaštite socijalno ugroženih žena generativnog doba u Novom Sadu";
- "Zdravstveno stanje socijalno ugrožene dece školskog uzrasta";
- "Monitoring nad imunizacijom marginalizovanih grupa na teritoriji Grada Novog Sada";
- "Zdravlje za najmlađe - kalendar 12 ideja za zdravlje i srećniju 2006. godinu";
- "Unapređenje prevencije HIV infekcija (virus humane imunodeficijencije) na teritoriji Grada Novog Sada";
- "Zaštita reproduktivnog zdravlja mladih";
- "Kontracepcija i polno prenosive infekcije kod mladih";
- "Sistematsko otkrivanje kongenitalnih anomalija reproduktivnih organa dečaka u ranom pubertetu";
- "Zdravstveno vaspitanje roditelja o prevenciji i zaštiti reproduktivnog zdravlja dece";
- Agitke "Ime je znamen" za osobe sa invaliditetom i drugo.

Životni uslovi i zdravlje

- Pušenje - zdravstveno promotivne kampanje
- "Obeležavanje Svetskog dana bez duvanskog dima";
- "Ti si moje srce" i drugo.
- Ishrana
- kampanje: "Obeležavanje oktobra - meseca pravilne ishrane" i "Svetski dan hrane";
- "Nova piramida ishrane";
- "Prevencija mentalno uslovljenih poremećaja uzimanja hrane kod adolescentkinja";
- "Kontrola biološko-energetske vrednosti obroka i zdravstvene ispravnosti namirnica i obroka i predmeta opšte upotrebe";
- "Kontrola energetske vrednosti i sadržaja natrijum hlorida u obrocima i kontrola sadržaja natrijum hlorida u namirnicama namenjenim javnoj potrošnji u Gradu Novom Sadu".

Zavisnost od psihoaktivnih supstancija:

- Seminari, predavanja, izložbe, tribine, štampa-na edukativna sredstva;
- Projekti: "Zdravo odrastanje", "Priprema za ulazak u svet odraslih", "Vreme za dileme", "Tematski roditeljski sastanci";
- Edukacija edukatora;
- Mreža prevencije kroz samostalni rad pojedina i timova u školama;
- Aktivnosti Centra za prevenciju narkomanije EMPRONA (Entuzijazam mladih protiv narkomanije) putem tele-apel službe i vršnjačke edukacije;
- Savetovalište za probleme upotrebe psihoaktivnih supstancija;
- CD priručnik "Širom otvorenih očiju".

B) Promotivno-preventivni programi i projekti u organizaciji neprofitnih organizacija i institucija
- Projekti u organizaciji Omladine JAZAS-a Novi Sad (Jugoslovenska asocijacija za borbu protiv AIDS-a);
- "Obeležavanje Svetskog dana borbe protiv SIDE" (sindrom stečene imunodeficijencije);
- "Škola za edukatore JAZAS-a";
- "EXIT - kulturom protiv AIDS-a" (*Acquired Immune Deficiency Syndrome*);
- Projekti u organizaciji Društva lekara Vojvodine Srpskog lekarskog društva i drugo.

C) Programi i projekti za omasovljenje dobrovoljnog davalatstva krvi

- "Edukacija saradnika volontera za rad na animaciji, motivaciji i okupljanju dobrovoljnih davalaca krvi u okviru kampanje "Tvojih pet minuta - nečiji ceo život";
- "Podsticanje dobrovoljnog davalatstva krvi";
- "Obezbeđenje motivacionih sredstava za omasovljenje dobrovoljnog davalatstva krvi".

Zaključak

Efektivna implementacija promotivno-preventivnih programa i projekata u Gradu Novom Sadu usmerenih na vodeće zdravstvene probleme uz visoko profesionalnu implementaciju ovih zadataka stručnjaka i stručnih tela Grada i neprofitnih organizacija i institucija, čini dobru osnovu za ostvarivanje cilja Grada Novog Sada - Zdravlje za sve u 21. veku.

Literatura

1. Cucić V. i sar. Socijalna medicina. Beograd: Savremena administracija; 2000.
2. Stamatović M, Jakovljević J, Legetić B, Martinov Cvejin M. Zdravstvena zaštita i osiguranje. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva; 1996.
3. Abelin T. Approaches to health promotion and protection. WHO European series 1987:22-9.
4. A Wellness strategy for New Brunswick: second report. New Brunswick: Committee on Health Care; 2001.

5. Zdravstveno stanje stanovništva Novog Sada. Novi Sad: Institut za zaštitu zdravlja Novi Sad; 2005.
6. Dvadeset godina MONICA projekta u Novom Sadu. Novi Sad: Institut za kardiovaskularne bolesti, Dom zdravlja "Novi Sad"; 2005.
7. Bolje zdravlje za sve u trećem milenijumu. Beograd: Ministarstvo zdravlja Republike Srbije; 2003.

Summary

Introduction

Health is the expression of two mutually related aspects of the socioecological system - health balance and health potential, which integrate the main aspects of the socioecological paradigm.

Responsibility for health

Individuals, families, community members and the local government are of special importance for public health in the city of Novi Sad. Their partnership and collaboration are the key elements of successful public health practices and reduction of health inequalities.

Health status of the population of the Novi Sad

Indicators of health status and follow-up of the population of Novi Sad (sample included the population aged 24-74, part of the WHO MONICA project), point to low population growth

rate, accelerating trend of population aging, high prevalence of chronic non-communicable diseases and behavioral and biological risk factors related with non-communicable diseases (smoking, physical inactivity, high blood pressure, high cholesterol level).

Strategy framework for health promotion

At present situation, in the health policy and in the health care system of the city of Novi Sad, priority has been given to prevention programs and projects aimed at health promotion.

Conclusion

Effective implementation of health promotion and prevention programs and projects, followed by close cooperation of medical and non-medical experts, as well as organizations and institutions, is a good base for achieving the main goal - Health for All in the 21st Century.

Key words: Public Health; Health Policy; Health Status; Health Promotion; Community Health Services

Rad je primljen 15. IX 2006.

Prihvaćen za štampu 16. IX 2006.

BIBLID.0025-8105:(2007):LX:9-10:464-466.